



TAG
HÆFTET MED
HJEM OG LEG VIDERE!

1

LEGE OG SPIL FRA - MIDDELALDEREN - RENÆSSANCEN - OLDEMORS TID.

LEGEN ER KILDE TIL LATTER

Legen er kilde til latter, glæde, lyst og fornøjelse og er en vigtig ingrediens i et samfund. Det skriver en af romantikkens store pædagoger tyskeren J.C.F. GutsMuths i 1796. Han fremsatte ni positive egenskaber ved legen.

Først og fremmest er legen et samfundsanliggende og en social dannelse, så har legen en psykologisk betydning og endelig er det også kilden til sundhed. Disse tanker var og er naturligvis ikke nye.

Leg og legetøj er beskrevet og skildret gennem årtusinder. På bronzealderens helle-ristninger ses legen i form af akrobatik. På pompejanske vægmalerier fra omkring Kr. f. kaster og spiller unge kvinder med knogler og et stort oliemaleri fra 1560 "Kinderspiele" indeholder et utal af både kendte og ukendte lege.

Det man havde ved hånden blev hurtigt til legetøj. En pind, en klud og en strik så har du en hest. En bænk og en loftbjælke så er der mulighed for at gå på line og en god kammerat eller tre så kan du lægge arm og bagefter bære vinderen rundt i guldstol.

På Kunsthistorisk Museum i Wien hænger der et stort flot maleri fra 1560, som er malet af den flamske maler Pieter Bruegel den Ældre (1526-1569). Maleriet hedder "Die Kinderspiele" eller på dansk børnelege.

På maleriet er der mere end 90 forskellige lege. Mange af legene er lige så almindelige i dag blandt børn, som da Bruegel malede sit billede.

Der børn, der danser, holder bryllup, står på hovedet, springer buk og kaster med bolde op ad muren. Andre af legene er knap så brugte mere f.eks. at gå på stylder, triller tøndebånd eller kaster med en bold. Endelig er der lege, som er gået i glemmebogen og ikke blevet brugt mere. Det gælder f.eks. at fang fuglen, kaste terre eller slå Æ pot.

Vil I lege?

Så find hinanden, latteren og fantasien frem og kom i gang!

GOD FORNØJELSE

MS MUSEUM
SØNDER
JYLLAND

TRILLE TØNDEBÅND

Oprindelig er tøndebånd de bånd af træ eller metal, der holder en trætønde sammen. Hvis tønden falder i staver (dvs. går i stykker) kan båndene bruges til at trille med.

Tøndebånd af plastik eller træ bruges i dag til gymnastik og akrobatiske øvelser, f.eks. som en hula-hop-ring.

Du kan også bruge en gammel cykelfælg, et massivt gummihjul eller en hula-hop-ring.

DU SKAL BRUGE

1 tøndebånd
en lille pind til at styre båndet med

SÅDAN GØR DU

Sæt tøndebåndet i gang med at løbe helst på en nogenlunde lige og vandret vej. Hold det oprejst, styr det og giv det fart på med den lille pind. Det er svært, hav tålmodighed!



GÅ PÅ STYLTER

Oprindelig har stylter blot været to lige lange grene med en kraftig sidegren på hver ca. 10-15 cm over jorden. En nemmer udgave, til mindre børn, er de små klodser med snore i.

DU SKAL BRUGE

Et par stylter

SÅDAN GØR DU

Tag de to skafter under hver sin arm, så den trykkes fast mellem albuen og kroppen. Sæt først den ene fod op på styltens klods og derefter den næste. Hold balancen og gå.

Du kan f.eks. tage Stylteprøven fra 1950.

- 1) Gå forlæns, gå baglæns og gå sidelæns over en ca. 20 cm. høj ting.
- 2) Gå sidelæns og vend
- 3) Gå med strakte ben
- 4) Gå over en ting med vending tre gange.
- 5) Gå over tre ting lagt med 40 cm mellemrum
- 6) Stå på stedet i 1 min
- 7) Gå 125 m rør kun jorden 3 gange.
- 8) Hop 5 gange med samlede ben
- 9) Spring op på stylterne med begge ben samtidig.



Efter Gamle Idrætslege i Danmark af Jørn Møller, bd. 4 Snøre Vibe (1990)



RINGSPIL

Spillet stammer måske fra den græske sport at kaste med diskos og blev spillet meget i England i det 14. århundrede. Edward den 3. forbød spillet til fordel for bueskydning.

Man kan spille spillet med hestesko i stedet for ringe.

ANTAL SPILLERE

2-4

DET SKAL I BRUGE

Brættet

4 små og 4 store ring

Kridttavlen til point

Grænse- et stk tov

SÅDAN GØR I

Først bestemmer I hvilken afstand, der skal være til brættet.

Jo større afstand, jo sværere er spillet.

I lægger tovet dér, hvor I er blevet enige om, at afstanden skal være.

Spillerne skal nu kaste ringene og forsøge at ramme pælene.

Pointene aflæses ved hver pæl.

Pointene kan noteres på den lille kridttavle.

Vinderen er den, med flest point.



TALLERKENSPIL

Tallerkenspillet er oprindeligt fra Frankrig (Jeu des Assiettes) og er et krospl, hvor man spillede på kroens langborde med tallerknerne, der dengang var af træ. Ældste dokumentation af spillet er fra 1685. Spillet spilles stadig i Picardiet, Frankrig

ANTAL SPILLERE

2 eller 4

I SKAL BRUGE

1 langt bord

2- 3 flade træ tallerkner pr. person

SÅDAN GØR I

I stiller jer ud for den ene ende af bordet.

I skiftes til at kaste en af jeres tallerkner hen af bordet.

Det gælder om at komme tættest på bordkanten i modsatte ende.

Samtidig skal man forsøge at skubbe modstanderens tallerkner ud over kanten.

Den der har flest tallerkner så tæt på kanten som muligt har vundet.

Hver tallerken, som vinderen har og som ligger nærmere bordkanten end modstanderens, tæller et point.



TERRE

Ordet "Terre" betyder jord på italiensk. På italienske vægmalerier fra Herculaneum og Pompei fra ca. 79. f. Kr. ses en flok unge kvinder kaste knogler.

På Pieter Bruegels maleri fra 1560 spiller to piger med knogler. Terre spilles med astragalknogler, der er mellemfodrodsknogler fra et får eller en ged.

DU SKAL BRUGE

5 terre = småsten, hasselnødder, knogler eller knapper
2-4 spillere

SÅDAN GØR DU

Der er flere måder at spille terre på.
Det drejer sig om at kaste 1- 5 knogle op i luften, der efter flytte rundt på de fire, der ligger på jorden, inden den kastede knogle gribes. med underhånden
Man kan også spille med knoglerne, som en slags "kaste gris" dvs. hver side har en bestemt værdi.

Her er en måde at spille på:

ENEREN

Smid terrerne på jorden.
Saml en af terrerne op, kaldes jacken.
Kast jacken op i luften.
saml en af terrerne op og grib jacken, inden den falder til jorden.
Flyt den opsamlede terre over i den fri hånd.
Bliv ved til alle terrerne er samlet op.
Når man ikke at gribe jacken inden den falder , må man starte forfra.



TOPPEN

Toppe findes i alverdens farver, former og størrelser. Der findes tre slags toppe. Spindekoner, hvis navn må sættes i forbindelse med en håndten, som de ligner. Spindekonerne eller småtoppe startes med et fingerknips. Toppe kan også startes med et snoretræk eller sættes i gang ved hjælp af mekanik, f.eks. toppe med indbygget spilledåse.

Den ældste form for top er den der startes med en snor – se på billedet-. I det 14. århundrede var snurretoppe almindelige i England. hvert sogn sin top. Tirs- dag efter fastelavn blev der hvert år afholdt top kapløb.

DU SKAL BRUGE

1 top
En nogenlunde plan flade til at snurre på

SÅDAN GØR DU

Toppen sættes i gang med en snor og så piskes den til at blive ved undervejs. Kig på tegningen og så er det bare at øve sig.

Du kan også prøve at spille det gamle romersk spil:

TURBO

Tegn på jorden en cirkel som er inddelt i 10 ulige store lagkager. Det største stykke får nr. 1 og det mindste nr. 10. Sæt jeres top i gang og scor point efter der, hvor toppen standser.



KUGLESPIL

Der er blevet spillet kugler alle steder og til alle tider. Kugler kan være fremstillet af ler, marmor, små runde sten, stål, glas eller runde plantefrø.

I SKAL BRUGE

Kugler

2 personer, men gerne flere

1 Kasse med huller til at trille kuglerne i

Kridt, papir og blyant

SÅDAN GØR I

LØBBES-TRILLE TIL HUL / PIND

Lav et hul ca. 5 cm dyb. Tril kuglerne mod hullet fra en aftalt afstand.

Den der kommer tættest eller rammer hullet må nu forsøge at ramme hullet med de andres kugler, men kun så længe man kan ramme.

Derefter går turen til den der kom næst tættest på hullet.

Den der fører kuglerne i hullet vinder dem.

Det samme kan leges men blot mod en pind. Man kan også trille mod tre huller, der skal rammes i den aftalte rækkefølge.



BROSKYDNING

Tril på skift et bestemt antal kuglerne i kassen. Tæl point.

KLINKE

I skal være to. Kast hver jeres kugle og forsøg nu at få ram på hinanden kugle ved at klinke den med en bøjet pegefinger.



FANG FUGLEN

Vi kender ikke legen, som børnene leger på Bruegels maleri. Men her er et forslag til, hvordan den kan leges:

I SKAL BRUGE

1 pind

1 klemme bundet til en snor

1 klud

Min. 2 deltagere

SÅDAN GØR I

Snoren bindes i enden af pinden og kluden sættes i klemmen.

I vælger en der skal være fugletæmmer.

I andre skal være fuglefangere.

Den der holder pinden skal stå stille.

De andre må bevæge sig.

Nu forsøger man så at få fat i fuglen (kluden).

Den der fanger fuglen skal være fugletæmmer.



KASTE MED EN BOLD

Lige siden vi klatrede ned fra træerne og begyndte at gå på to ben, har vi sikkert samlet genstande op fra jorden og kastet dem. At kaste er både at føre krig og at lege. I krig kaster man med spyd, lanse eller sten. I legen er det at kaste, et spørgsmål om at lege med tyngdekraften.

Man kan lege med en bold på tusinde måder, alene eller flere sammen. Her er et par forslag:

I SKAL BRUGE

1-3 bolde

1-4 personer

SÅDAN GØR I

AT HYTTE

....er at lege alene med en bold.

Kast den mod væggen eller op i luften og grib den igen.

Du kan også gøre med to eller tre bolde.

ANTONIUS

... er en leg i to hold

Holdene stiller sig på hver side af et hus.

Bolden kastes over taget og kasteholdet råber "Antonius". Det gælder nu om at gribe bolden.

Hvis bolden gribes, lister griber-holdet sig rundt om huset fra begge sider.

Ved hushjørnet råber den der har bolden Antonius og forsøger at ramme

en fra modholdet. Den der rammes går over

på modpartens hold. Fortsæt til der kun er

en tilbage på det ene hold. Vedkommende

er vinder.



VIMPLER

En snor og en pind så kan man både hoppe, springe og danse. Vimplen er både et signal, når det er et flag og et legeredskab, som nok er mest kendt som et gymnastikredskab.

DU SKAL BRUGE

1 pind med et bånd på

Dig selv og måske en kammerat at svinge om kap med



Æ POT

En form for blindebuk for to personer. Oprindeligt en fastelavnsleg, hvor pottens skulle slås i stykker. Under den var der bom.

I SKAL BRUGE

- 1 gryde/dåser, der larmer når man slår på den
- 2 pinde en lille og en stor
- 1 tørklæde eller en hat

SÅDAN GØR DU

Den ene af jer får bind for øjnene. Stiller sig 6-7 m fra gryden og snurres lidt rundt og får en lang pind i hånden. Den anden står ved gryden og begynder at banke på gryden. Den med bind for øjnene går efter lyden og finder gryden ved at slå på den. Byt roller bagefter.



FLYVENDE TALLERKNER

En balanceleg, som oftest ses i cirkus. Man sætter en tallerken på en pind og drejer den rundt. tallerkenen skal blive ved med at snurre rundt. det gøres ved at snurre/vibrere pinden let.

DU SKAL BRUGE

- 1 hat
- 1 pind

SÅDAN GØR DU

Sæt hatten på enden af pinden og forsøg at få den til at snurre uden at den ryger af. Svært?

Øv dig !



DE NI SOLDATER

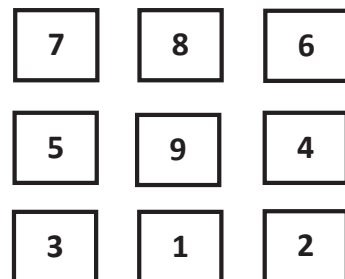
Et keglespil fra Frankrig som har været kendt siden 2. århundrede og som ind imellem har været forbudt. Måske fordi man brugt for lang tid på det og ikke arbejdede!!!

I SKAL BRUGE

9 kegler med numre på
9 tønder

SÅDAN GØR I

Stil keglerne op som vist på tegningen. Kast på skift de 9 tønder. Vælter man en enkelt kegle i et kast giver den det point der står på den. Vælter man flere i et kast tæller de kun et point hver. Rammes 1'eren så den lander bag de andre kegler, uden at de vælter, får man 10 point.



SUS I SKØRTERNE

Drenge er klædt i bukser og skorte eller kjortel og gamacher. Pigerne er altid i kjole.

Hvem på 5 år drømmer ikke om at blive balletdanser med strutskørt eller få lov til at danse som Askepot på slottet i en smuk kjole.

Pigerne på maleriet drejer og drejer til de bliver helt rundtossede, måske synger de også en sang.

DU SKAL BRUGE

1 skørt
Dig selv

SÅDAN GØR DU

Tag skørtet på og drej rundt til du bliver rundtosset!

